

ARKUSZ OBSERWACYJNY

SYTUACYJNY POMIAR OSOBOWOŚCI

W KLASACH 4-8 SZKOŁY PODSTAWOWEJ ORAZ W SZKOLE PONADPODSTAWOWEJ

Włodzimierz Strus, Jan Cieciuch, Klaudia Ponikiewska

Część I. Relacje z rówieśnikami

Zaobserwuj naturalną lub zaaranżuj sytuację interakcji osoby badanej z rówieśnikami. Może to być:

- **sytuacja swobodnych kontaktów z rówieśnikami** (w czasie wolnym, w trakcie przerwy itp.)
- **lub sytuacja pracy w grupie** (nad jakimś wspólnym, wyznaczonym zadaniem).

Zwróć szczególną uwagę na zachowania osoby badanej, jeśli w trakcie tych sytuacji dojdzie do **konfliktu między rówieśnikami** (kłótni, nieporozumienia z bezpośrednim udziałem osoby badanej lub bez jej bezpośredniego udziału).

UWAGA: Żeby wiedzieć, na co zwracać uwagę, przed rozpoczęciem obserwacji zapoznaj się z zamieszczonymi w poniższej tabeli opisami zachowań i reakcji, właściwymi dla każdego z czterech wzorców funkcjonowania.

Po zakończeniu obserwacji oceń, które z poniższych wzorców funkcjonowania wystąpiły w zachowaniach i reakcjach obserwowanej osoby. **Zaznacz** w poniższej tabeli:

- **2 (TAK)**, gdy wyraźnie zaobserwowałeś/aś wszystkie lub większość zachowań i reakcji wymienionych dla danego wzorca;
- **1 (raczej TAK)**, gdy zaobserwowałeś/aś tylko część z wymienionych zachowań i reakcji lub gdy nie masz całkowitej pewności, czy wymienione zachowania/reakcje wystąpiły;
- **0 (NIE)**, gdy nie zaobserwowałeś/aś zachowań/reakcji wymienionych dla danego wzorca.

Wzorzec funkcjonowania w relacjach z rówieśnikami	NIE	raczej TAK	TAK
Wzorzec funkcjonowania 1 Osoba zachowuje się głośno, usiłuje być w centrum uwagi, nie daje innym dojść do głosu; jest nadaktywny/a; celowo przeszkadza innym lub sprawia im przykrość; agresywnie odnosi się do innych, zaczepia, wyśmiewa, obraża lub prowokuje do kłótni; wybucha złością; łamie obowiązujące reguły lub zasady, szuka, zabiera coś, co nie jest jego/jej; namawia kogoś do czegoś niewłaściwego.	0	1	2
Wzorzec funkcjonowania 2 Osoba w obecności innych wydaje się zestresowana, onieśmielona, zawstydzona lub nieufna; mało mówi, wycofuje się z interakcji, izoluje i unika kontaktów z rówieśnikami; generalnie wydaje się spięty/a, przygnębiony/a lub w złym nastroju albo przejawia różne inne negatywne emocje.	0	1	2
Wzorzec funkcjonowania 3 Osoba wydaje się apatyczna, pasywna, uległa; robi różne rzeczy w wyniku namowy przez rówieśników (pomimo widocznego braku chęci); bezwolnie podąża za grupą i zgadza się na propozycje rówieśników, bez wyrażania własnego zdania; nie podejmuje prób obrony własnego interesu; przejmuje obowiązki innych; kilkakrotnie przeprosza za jakieś uchybienie.	0	1	2
Wzorzec funkcjonowania 4 Osoba wydaje się spokojna, rozluźniona, w dobrym nastroju; czuje się pewnie i chętnie wchodzi w interakcje z innymi, często samodzielnie je inicjując lub wykazując w nich inicjatywę; okazuje życzliwość, chętnie współpracuje i pomaga innym; sprawia wrażenie, jakby czuł/a się częścią swojej grupy.	0	1	2

Część II. Indywidualna aktywność zadaniowa

Zaobserwuj naturalną lub zaaranżuj sytuację indywidualnej aktywności zadaniowej osoby badanej. Może to być:

- **sytuacja pracy samodzielnej** w trakcie zajęć (najlepiej z elementami oceny wyników lub sprawdzianu)
- lub **sytuacja zabawy indywidualnej** w czasie wolnym.

Zwróć szczególną uwagę na zachowania osoby badanej, jeśli w trakcie tych sytuacji dojdzie do **niepowodzenia lub trudności w wykonaniu zadania** (np. niewykonanie zadania, niska ocena jego efektów).

UWAGA: Żeby wiedzieć, na co zwracać uwagę, przed rozpoczęciem obserwacji zapoznaj się z zamieszczonymi w poniższej tabeli opisami zachowań i reakcji, właściwymi dla każdego z czterech wzorców funkcjonowania.

Po zakończeniu obserwacji oceń, które z poniższych wzorców funkcjonowania wystąpiły w zachowaniach i reakcjach obserwowanej osoby. **Zaznacz** w poniższej tabeli:

- **2 (TAK)**, gdy wyraźnie zaobserwowałeś/aś wszystkie lub większość zachowań i reakcji wymienionych dla danego wzorca;
- **1 (raczej TAK)**, gdy zaobserwowałeś/aś tylko część z wymienionych zachowań i reakcji lub gdy nie masz całkowitej pewności, czy wymienione zachowania/reakcje wystąpiły;
- **0 (NIE)**, gdy nie zaobserwowałeś/aś zachowań/reakcji wymienionych dla danego wzorca.

Wzorec funkcjonowania w indywidualnej aktywności zadaniowej	NIE	raczej TAK	TAK
Wzorec funkcjonowania 1 Osoba jest pobudzona psychoruchowo, rozpoczyna jakieś zadanie, a następnie je zostawia i robi coś innego; robi coś nagle, impulsywnie, bez namysłu; przejawia trudności w skupieniu się na wykonywanym zadaniu, denerwuje się, kiedy coś mu/jej nie wyjdzie; ujawnia zniecierpliwienie, frustrację lub podirytowanie; lekceważy polecenia, łamie ustalone reguły, oszukuje.	0	1	2
Wzorec funkcjonowania 2 Osoba przejawia oznaki stresu, napięcia i niepokoju; wydaje się jakby nie wierzył/a, że mu/jej się uda; w obliczu trudności – zniechęca się i przerywa zadanie; w obliczu niepowodzenia – silnie i długo je przeżywa, złości się na siebie lub przejawia żal do kogoś innego.	0	1	2
Wzorec funkcjonowania 3 Osoba jest bardzo skoncentrowana na poprawnym wykonaniu zadania – sprawdza, poprawia i upewnia się lub dopytuje, czy wszystko zostało wykonane właściwie (np. czy nie popełnił/a jakiegoś błędu lub sprostak/a oczekiwaniom); nie wykazuje przy tym inicjatywy w tym, co robi; dominuje napięcie i sztywność, a brakuje entuzjazmu i zainteresowania; nie cieszy się nawet z pozytywnego rezultatu wykonanego działania.	0	1	2
Wzorec funkcjonowania 4 Osoba przejawia pozytywne nastawienie; daną czynność wykonuje w skupieniu, z zainteresowaniem i zaangażowaniem nawet przez długi czas; w obliczu trudności, przeszkód lub zmęczenia – nie denerwuje się, ale wytrwale kontynuuje zadanie; wykazuje satysfakcję z tego, co zrobił/a, a w razie niepowodzenia – reaguje ze spokojem, ponawia próbę lub przechodzi do kolejnego działania.	0	1	2

Podsumowanie

Do poniższej tabeli przepisz punkty przyznane każdemu z czterech wzorców funkcjonowania w Części I oraz Części II arkusza obserwacji, a następnie dodaj do siebie te punkty i wpisz wynik w zacytowanym wierszu SUMA.

Punktacja z Części I				
Punktacja z Części II				
SUMA				
	Wzorec funkcjonowania 1	Wzorec funkcjonowania 2	Wzorec funkcjonowania 3	Wzorec funkcjonowania 4
Objawy dobrostanu i problemów	• Objawy problemów eksternalizacyjnych	• Objawy problemów internalizacyjnych	• Objawy problemów psychasteniczych	• Objawy dobrostanu
Kompetencje osobowościowe	• niedostateczna samokontrola, czyli Impulsywność • niedostateczna Odpowiedzialność społeczna, czyli Egoizm	• niedostateczna Samomotywacja, czyli Dyfuzyjność • niedostateczna Asertywność, czyli Nieśmiałość • niedostateczna Odpowiedzialność społeczna, czyli Egoizm	• nadmierna samokontrola, czyli Zahamowanie • niedostateczna Asertywność, czyli Nieśmiałość	• Samomotywacja • Elastyczna samokontrola • Asertywność • Odpowiedzialność społeczna
Cechy temperamentu	• Dynamiczność	• Wrażliwość	• Inercyjność	• Wytrzymłość

Interpretacji podlega wartość w wierszu SUMA. Suma w przedziale 2–4 oznacza, że dany wzorec funkcjonowania był wyraźnie widoczny w zaobserwowanych zachowaniach i reakcjach osoby badanej. To z kolei wskazuje, że wymienione w jego ramach zmienne psychologiczne w warstwach (a) Objawów dobrostanu i problemów, (b) Kompetencji osobowościowych oraz (c) Cech temperamentu mogą być u tej osoby wysoko nasilone. Jednakże ta hipoteza oraz jej doprecyzowanie dotyczące tego, które zmienne z której warstwy są odpowiedzialne za zidentyfikowany wzorec, powinny zostać zweryfikowane innymi metodami.